

- Hogan, L. (2000). Mean spirit. New York: The Ballantine Publishing Group, 377 p.
- Kline, A.S. (2000) Ovid. The Metamorphoses. Netherlands: Poetry in Translation, 681 p.
- Lincoln, K. (1985). Native American Renaissance. California: University of California Press, 313 p.
- Merriam Webster's Collegiate Dictionary (2009). 11th edition, Kindle Edition, 1664 p.
- Powers, William K. (1975) Oglala Religion. Lincoln/London: University of Nebraska Press, 225 p.
- Skagga. S. (2017) Fire Signs. A Semiotic Theory for Graphic Design. Cambridge, Massachusetts, London, England: The MIT Press, 275 p.
- Schmid, W. (2010) Narratology: an Introduction. Berlin/New York : De Gruyter, 258 p.
- Shanley, K.W. (1997). Linda Hogan. In Dictionary of literary biography. Detroit: Brucoli Clark Layman, 175, p. 123-130.
- Tollers, V. L. & Maier J. (1990). Mappings of the biblical terrain: The bible as text. Lewisburg, PA: Bucknell University Press.
- Urton, Gary (1981) At the Crossroads of the Earth and the Sky - An Andean Cosmology. Austin: University of Texas Press, p. 38.
- Volkova, S.V. (2017) The Semiotics of Folkdance in Amerindian Literary Prose. In Language – Literature – the Arts: A Cognitive-Semiotic Interface. Frankfurt am Main · Bern · New York · Oxford · Warszawa · Wien: Peter Lang Edition, vol. 14. Text – Meaning – Context: Cracow Studies in English Language, Literature and Culture, pp. 149 – 164.
- Volkova, S.V. (2018) Iconicity of syntax and narrative in Amerindian prosaic texts. In Lege Artis. Language yesterday, today, tomorrow. Warsaw: De Gruyter Open, vol. III (1), pp. 448-479.

Анотація.

Статтю присвячено семіотично-нарративному аналізу способів актуалізації концепту ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ у художньому тексті. Вирішення поставленого завдання у лінгвосеміотичному й нарративному ключі одночасно передбачало інтеграцію методів лінгвокультурологічного, етнокультурного, міфологічного й лінгвостилістичного аналізу. У роботі доведено, що все у світі взаємопов'язане всі професії, що відбуваються у природі тим чи іншим способом відтворюються у мові та мисленні. У статті провokuється ідея іконічного відтворення форми об'єктів реальності, а також їхнього сенсу, мовою тексту засобом аранжування синтаксичних конструкцій на лексичному рівні і нарративними способами (циклічність, повтори) на нарративному. Ґрунтуючись на культурологічних і етнокультурних знаннях про чумацький шлях і прикладами його маніфестації в різних етнокультурах (до прикладу, вишиванка в українській культурі, або змія як символ Творця в амеріндіанській), у статті стверджується, що Чумацький Шлях є не просто знак у небі, що його філософія є глибшою, а символіка – ширшою, оскільки він символізує поєднання доріг, які мають точку перетину. Отже, Чумацький Шлях – це шлях до іншого (нового) світу, а його знаковість полягає в тому, що він є символом Поєднання, Балансу і Щастя. Зроблено висновок, що розгляд зазначеної проблеми у фокусі лінгвосеміотичної й нарративної перспектив уможливило аналіз будь-якого концепту, актуалізованого в художньому тексті мовними індикаторами. Застосування семіотично-нарративного підходу до вивчення феномену концепту ЧУМАЦЬКИЙ ШЛЯХ уможливив його аналіз не тільки, як космічне тіло, а й об'єкт, що символізує зв'язок двох світів і дорогу в Новий світ, що знаходить своє вербальне й невербальне втілення в різних нарративах..

Ключові слова: концепт, Чумацький Шлях, знак, символ, семіотична й нарративна перспектива, лінгвістичні маркери та індикатори, засоби актуалізації.

Received 17 April 2019

Reviewed 17 May 2019

Similarity index by Unicheck™: 15.8 %

SLAVIC LANGUAGES СЛОВ'ЯНСЬКІ МОВИ

DOI: 10.32837/2312-3192/13/7

УДК 821.161.2:82–1:81'38

СТИЛІСТИЧНЕ НАВАНТАЖЕННЯ ДЕМІНУТИВІВ У ПОЕЗІЇ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Тетяна Андрєєва*

Abstract

The article presents the results of a stylistic analysis of diminutives in Taras Shevchenko's poetry. The paper describes parametrization of such concepts as "diminutiveness" and "diminutives". Derivational transformation of the generic word in the direction of the formation of the diminutive is not accompanied by the modification of its denotative meaning, but in this way, a very substantial emotional and appraisal information is introduced, that is often important like the conceptual one. Besides marking the cute, diminutives also signal the emotions of the speaker, arising as a result of evaluating certain features of the object, as a result of the fact of the personal attitude of the addressee or determined by the situation of speech and in order to create an expressive background. Many emotional and evaluative suffixes add to the semantics of the word a positive author's assessment. The presence of units with diminutive suffixes marks the text as proximity to the conversational language. Diminutive-caress suffixes belong to the tool by which the actualization of the national specificity of the Ukrainian language is carried out representing the category of diminutiveness. It is absolutely logical, that Ukrainians use reduced-cuddling entities in the speech practice as a unit of world poetry inventory. Units of diminutives in T. Shevchenko's poetry are used quite often. This paper shows the inventory of diminutive-lustful suffixes with which the investigated derivatives function. Their performance is determined. It is established, that the lion's share of words of the analyzed type are nouns. The suffix -оньк- / -еньк- form the largest number of them. The suffix -к- is the second largest group with diminutives. The rest of the groups are few. The stylistic effects, which lead to the use of one or another dementia, are found. It is determined that the most frequently used words of the analyzed type embody the functional-semantic, communicative-pragmatic category of intimitation.

KEYWORDS: suffix, diminutiveness, diminutive, derivative, conceptual-linguistic universality, subjective evaluation, functional paradigm.

1. Introduction

На нинішньому етапі розвитку лінгвістики фокус значної кількості досліджень зосереджений на мовних засобах та явищах, які здійснюють експлікацію національно-мовної картини світу, а також на їхній національно-мовній специфіці. Згадані процеси не можуть не враховувати ту роль, яку відіграє в структурах досліджуваних лінгвосистем універсальний компонент, – ті спільні для більшості світових мов закономірності, наявність яких репрезентує параметри культурного досвіду та пам'яті людства, що мають фундаментальний характер. Адаже спільність основних законів, яким керується людське мислення, детермінує наявність універсальних мовних категорій. До них належить і категорія демінутивності. Ця понятійно-мовна універсальність через складність своєї семантичної структури у різних мовах може як бути більш формально розвиненою та перебувати в статусі семантичних домінант, так і мати значно вужчу функціональну парадигму. Виразитися категорія демінутивності у різних мовах може шляхом використання засобів, що перебувають на різних рівнях мовної структурної ієрархії¹.

* Tetiana M. Andreyeva, Candidate of Philology, Associate Professor, Associate Professor at the Stylistics and Linguistic Communication Department at the Institute of Philology of the Taras Shevchenko National University of Kyiv; Pryluzhna, h. 4/15, ap. 286, Kyiv, 03179, Ukraine, e-mail: andreevatm@ukr.net. ORCID: 0000-0002-5632-101X

¹ Ruda 2013b, 41.

Демінутивність являє собою універсально-типологічне явище, адже її існування детерміноване наявністю в природі людини потреби диференційно підходити до сприйняття певного об'єкта довоколишньої дійсності крізь призму своєї емоційно-експресивної оцінки і демонструвати її шляхом використання відповідних лінгвальних засобів. Категорію демінутивності можна визначати як системно-мовне явище, адже для регулярної її реалізації на відповідних мовних ярусах (лексичних, синтаксичних, морфологічних, словотвірних) відбулося закріплення відповідних засобів².

Термін "демінутиви" (або "зменшувальні утворення") енциклопедія "Українська мова" визначає як "похідні іменники, що виражають значення зменшеності, яке здебільшого супроводжує ще і значення суб'єктивної оцінки"³. До демінутивів деякі дослідники зараховують також такі деривати, які, хоч і не наділені безпосередньо такими значеннями, як "зменшений розмір" чи "ослаблений вияв ознаки або дії", проте мають у своїй структурі демінутивні суфікси і несуть оцінно-емоційну чи експресивну семантику⁴.

Українська мова належить до тих мов, що мають доволі багатий арсенал засобів емоційного вираження. Усі її самостійні частини мови включають у себе демінутиви зі зменшено-емоційними суфіксами. Можливо, саме завдяки демінутивним утворенням українська мова й характеризується надзвичайною милозвучністю⁵.

Приєднання до твірного слова демінутивного компонента не приводить до видозміни його денотативного значення, однак такі словотвірні засоби несуть досить суттєву емоційно-оцінну інформацію, яка часто має не менш важливе значення, ніж поняття. Через це у деяких випадках заміна нейтральними словами суб'єктивно-оцінної лексики просто неможлива⁶. Багато мов характеризуються тим, що в них, крім функції позначення малості, демінутиви також виражають емоції мовця, що з'являються як результат оцінювання певних рис об'єкта, як омовлення факту особистого ставлення адресанта чи детермінуються ситуацією мовлення, а також – з метою створення експресивного фону⁷.

Демінутивні суфікси в сучасній українській мові здебільшого є спадком давньоруської мови, деякі з них з'явилися на базі давньоруських. Запозичених демінутивних афіксів немає, однак староукраїнський період позначений функціонуванням демінутивів, запозичених з польської та російської⁸.

Дослідження демінутивних утворень має доволі тривалу історію та різнопланову векторність. В українській лінгвістиці цій проблематиці присвячено низку праць. Так, українські науковці розглядали: демінутиви як об'єкт лінгвістичного дослідження (Л. Юрашко) та як самотутню прикмету української мови (Г. Хомечко), емоційні суфікси на позначення позитивної суб'єктивної оцінки (Г. Сагач), словотвірну категорізацію суб'єктивної оцінки в сучасній українській мові (Л. Шутак), іменники-демінутиви на позначення об'єктивної зменшеності предметів та істот (М. Кравченко), структуру демінутивних утворень та словотворчу активність демінутивних суфіксів прикметника в українській мові (О. Бондар), семантичне розширення демінутивів в українській мові (Т. Деркач-Падысек), формально-семантичний аспект категорії демінутивності в українській мові (Н. Руда), демінутиви у вираженні оцінної семантики фразеологізмів (О. Федоренко),

² Sytenko.

³ Klymenko 2000, 189-190.

⁴ Ruda 2017, 240.

⁵ Skalozub 2012, 157.

⁶ Fedorenko 2005.

⁷ Ruda 2011, 173.

⁸ Yurashko 2011, 142.

демінутиви у творчості Уласа Самчука (С. Каленюк), стилістичні можливості демінутивних утворень у поезії Д. Павличка (Л. Бойко), дериваційні особливості демінутивної лексики на матеріалі творів Марка Вовчка та Остапа Вишні (Л. Скалозуб), семантику і функції демінутивів у поетичній творчості Тараса Шевченка (Н. Руда), особливості функціонування демінутивів у колискових (І. Семанюк), демінутиви у мовній картині світу українців (І. Беркешук), емотивно-оцінну функцію демінутивів у газетній комунікації, емоційно-оцінний потенціал демінутивів у публіцистиці (на матеріалі періодики 1995 – 2004 років), демінутиви як мовні актуалізатори негативізму та агресії в газетних текстах, як засіб формування емоційної оцінки в газетній публіцистиці, як засоби публіцистичної експресії (О. Федоренко). Г. Семеренко досліджувала засоби вираження здрибленості й пестливості в давньоруській мові.

Також на матеріалі однієї мови демінутиви вивчалися: а) щодо російської (В. Покуц, М. Данієлова, С. Плямовата, В. Кузьменкова, Л. Летюча та ін.); б) щодо англійської (Б. Міндис, А. Буряковська, О. Соловйова, К. Шнайдер); в) щодо іспанської (Р. Помірко); г) щодо німецької (С. Шедогубова); ґ) щодо латинської (М. Сенів); д) щодо ітельменської (О. Долозова) тощо.

Низку праць присвячено розгляду демінутивів на матеріалі кількох мов: слов'янських та германських (О. Ситенко), англійської та української (Г. Пристай, Б. Пристай, Л. Корунець.), української та латинської (Н. Руда), англійської та російської (С. Ісакова), російської та болгарської (С. Антонов), англійської та німецької (Л. Резніченко), нідерландської, німецької та польської (З. Клімашевська), італійської, німецької та інших мов (Ю. Дресслер, В. Мерліні). На матеріалі двомовних газет О. Федоренко вивчала формування вмінь перекладу емотивно-оцінних демінутивних утворень. Водночас є потреба у розгляді стилістичного навантаження демінутивів у поезії Кобзаря.

Отже, **метою** пропонованої статті виступає аналіз стилістичного навантаження демінутивів у творчості Тараса Шевченка. **Об'єктом** розгляду стала мова поетичних творів Кобзаря, **предметом** – лексеми з демінутивними суфіксами у стилістичному аспекті.

2. Methodology

2.1. Поетичні твори Тараса Шевченка являють собою незглибиме джерело для пошуку характеристичних рис українського менталітету, закарбованих у мовних одиницях, а "народнорозмовна основа мови Т. Шевченка виступає досить виразно на всіх рівнях: лексичному, фонетичному, морфологічному і синтаксичному. Орієнтацією поета на первісне образно-художнє нормування мови в фольклорі пояснюється й велика кількість у його творах демінутивних утворень"⁹. Цей факт спричинився до вибору як матеріалу дослідження саме лексем зі зменшувально-пестливими суфіксами.

2.2. Для досягнення поставленої мети використано низку методів: метод безпосереднього спостереження (він застосовувався для виявлення конкретних мовних явищ, що наділені відповідними параметрами); описовий метод (за допомогою цього методу проведено інвентаризацію досліджуваних одиниць, їхню класифікацію та інтерпретацію); шляхом контекстологічного аналізу встановлено семантику досліджуваних одиниць у єдності з їхнім оточенням; частково застосовано елементи кількісного методу.

3. Results and Discussion

⁹ Ruda 2017, 240.

3.1. Оскільки експресивний словотвір являє собою продукт оцінної діяльності свідомості, він розгортає перед дослідником можливості для кращого розуміння процесу сприйняття художником об'єктивного світу, вивчення його ціннісних переваг, способів вираження найрізноманітніших почуттів¹⁰. Позначаючи поняття малості, що виступає основним завданням для дериватів такого типу, демінутиви ще й виражають оцінно-емоційне ставлення до об'єктів навколишнього світу¹¹. Тобто демінутивні суфікси (особливо складні), нерідко виступають засобом, за допомогою якого виражається граматична категорія емоційності. Як відомо, поява згаданої категорії, що має доволі обмежену кількість своїх формальних ознак, відбулася пізніше від категорії зменшеності (здрібнілості)¹². Емоційна оцінка перебуває в тісному зв'язку з почуттями, адже виражає ставлення автора висловлювання до його предмета. Сучасна українська літературна мова характеризується тим, що сферою функціонування суб'єктивно-оцінних іменників виступає насамперед розмовно-побутове мовлення й художні тексти¹³. Багато емотивно-оцінних суфіксів вносять до семантики слова позитивну авторську оцінку. Для меліоративних лексичних одиниць характерне те, що вони "виражають схвалення, похвалу, любов, захоплення, повагу, співчуття, пестливість, доброзичливість, прихильність, ввічливість та інші позитивні відтінки значень"¹⁴.

Репрезентуючи категорію демінутивності, зменшувально-пестливі суфікси належать до засобів, за допомогою яких здійснюється актуалізація національної специфіки української мови. Через це абсолютно закономірним є використання в мовленнєвій практиці українців зменшено-пестливих утворень як інвентаря одиниць поетизації світу¹⁵.

3.2. Функціонування демінутивних суфіксів для української мови – явище доволі показове, зумовлене не тільки лінгвістичною специфікою мови, але й "особливостями національно-психологічного складу її носіїв, зокрема такими домінуючими рисами українців, як емоційність, ніжність ліризм"¹⁶. Та й головною рисою української національної психології дослідники вважають емоціоналізм, під яким розуміють "надання високої оцінки відчуттям, своєрідне бачення природи, так би мовити, злиття з нею"¹⁷. Носієм згаданих рис був і Тарас Шевченко. Про що говорить його поетична спадщина.

3.3. У процесі опрацювання поетичних текстів Кобзаря виявлено 89 слів аналізованого типу. Левова частка цих одиниць припадає на субстантиви. Найбільша їхня кількість утворилася за допомогою суфікса **-оньк-/-еньк-** (33 %). Це: а) іменники: *русалонька*¹⁸, *слізонька*¹⁹, *дівчинонька*²⁰, *лебедонько*²¹, *тополенька*²², *бабусенька*²³, *голубонька*²⁴, *недоленька*²⁵, *порадонька*²⁶, *зозуленька*²⁷, *громадонька*²⁸, *годинонька*²⁹,

¹⁰ Bilousova 2017, 247.

¹¹ Ruda 2013a, 385.

¹² Chertoryzka 1970.

¹³ Kaleniuk 2008.

¹⁴ Fedorenko 2005.

¹⁵ Maliuha 2018, 71.

¹⁶ Boiko 2010, 382.

¹⁷ Dubrovina 2006.

¹⁸ Shevchenko 1986, 5.

¹⁹ Shevchenko 1986, 5.

²⁰ Shevchenko 1986, 6.

²¹ Shevchenko 1986, 47.

²² Shevchenko 1986, 47.

²³ Shevchenko 1986, 102.

²⁴ Shevchenko 1986, 46.

²⁵ Shevchenko 1986, 44.

*друженька*³⁰, *головионька*³¹, *козаченько*³², *місяченько*³³, *голубонько*³⁴, *чумаченько*³⁵, *лишенько*³⁶, *серденько*³⁷, *вороженьки*³⁸; б) прикметники: *старенький*³⁹, *вороненький*⁴⁰, *молоденький*⁴¹, *зелененький*⁴², *раденький*⁴³. Як відомо, цей поширений формант приєднується до основ "іменників чоловічого, жіночого та середнього роду, вживається на означення здрібнілості"⁴⁴; також він функціонує "в основах якісних прикметників", "має здрібніле значення"⁴⁵. Серед демінутивних дериватів, що несуть позитивну оцінку, утворення з цими формантами є найбільш продуктивними⁴⁶.

Далі за кількістю (16,5 %) йде група демінутивів з афіксом **-к-** (**-ячк-**): *соловейко*⁴⁷, *дитинка*⁴⁸, *личко*⁴⁹, *ягодка*⁵⁰, *батечко*⁵¹, *ненька*⁵², *пташка*⁵³, *сонечко*⁵⁴, *ласочка*⁵⁵, *свитка*⁵⁶, *ясочка*⁵⁷, *рибка*⁵⁸, *зіллячко*⁵⁹.

Також у поезії Т. Шевченка функціонують демінутивні одиниці з такими суфіксами:

-ок-(-очок-): *садок*⁶⁰, *ляшок*⁶¹, *панок*⁶², *жолобок*⁶³, *ховрашок*⁶⁴, *голосок*⁶⁵, *пісочок*⁶⁶, *садочок*⁶⁷;

-ят-: *оченята*⁶⁸, *бровенята*⁶⁹, *хлонт'ята*⁷⁰, *рученята*⁷¹, *ноженята*⁷², *собачата*⁷³;

²⁶ Shevchenko 1986, 36.

²⁷ Shevchenko 1986, 8.

²⁸ Shevchenko 1986, 34.

²⁹ Shevchenko 1986, 21.

³⁰ Shevchenko 1986, 21.

³¹ Shevchenko 1986, 29.

³² Shevchenko 1986, 5.

³³ Shevchenko 1986, 7.

³⁴ Shevchenko 1986, 7.

³⁵ Shevchenko 1986, 26.

³⁶ Shevchenko 1986, 19.

³⁷ Shevchenko 1986, 67.

³⁸ Shevchenko 1986, 38.

³⁹ Shevchenko 1986, 10.

⁴⁰ Shevchenko 1986, 8.

⁴¹ Shevchenko 1986, 7.

⁴² Shevchenko 1986, 9.

⁴³ Shevchenko 1986, 44.

⁴⁴ Poliuha 2009, 488.

⁴⁵ Poliuha 2009, 480.

⁴⁶ Prystai 2017, 214.

⁴⁷ Shevchenko 1986, 8.

⁴⁸ Shevchenko 1986, 19.

⁴⁹ Shevchenko 1986, 20.

⁵⁰ Shevchenko 1986, 21.

⁵¹ Shevchenko 1986, 31.

⁵² Shevchenko 1986, 33.

⁵³ Shevchenko 1986, 46.

⁵⁴ Shevchenko 1986, 54.

⁵⁵ Shevchenko 1986, 69.

⁵⁶ Shevchenko 1986, 69.

⁵⁷ Shevchenko 1986, 69.

⁵⁸ Shevchenko 1986, 70.

⁵⁹ Shevchenko 1986, 46.

⁶⁰ Shevchenko 1986, 19.

⁶¹ Shevchenko 1986, 37.

⁶² Shevchenko 1986, 37.

⁶³ Shevchenko 1986, 54.

⁶⁴ Shevchenko 1986, 24.

⁶⁵ Shevchenko 1986, 50.

⁶⁶ Shevchenko 1986, 131.

⁶⁷ Shevchenko 1986, 17.

-**очк-/ечк-**: гніздечко⁷⁴, хустиночка⁷⁵, жіночка⁷⁶, годиничка⁷⁷;
 -**есеньк-**: буйнесенький⁷⁸, синесенький⁷⁹, гарнесенько⁸⁰, тихесенько⁸¹;
 -**ик-**: москалик⁸², братик⁸³, дукачик⁸⁴;
 -**ин-**: хатина⁸⁵, рибчина⁸⁶, свитина, торбина⁸⁷;
 -**ус-**: Катруся⁸⁸, Ганнуся⁸⁹, бабуся⁹⁰;
 -**иц-**: очіці⁹¹, ручиця⁹²;
 -**ісінк-**: темнісінька⁹³, ранісінько⁹⁴;
 -**ен-**: старченья⁹⁵;
 -**ятк-**: янгелятко⁹⁶;
 -**усь-**: Петрусь⁹⁷;
 -**ц-**: віконце⁹⁸.

Виявлено випадок уходження демінутивів до структури юкстапозитив: *Проклятий час-годиницька, Що ти народилась!*⁹⁹, *Серце мос, ньенько! Скажи мені щирю правду, Де милій-серденько?*¹⁰⁰, *Червоною гадюкою Несе Алта вісти, Щоб летіли криюки з поля Ляшків-панків їсти*¹⁰¹. У такий спосіб автор посилює образне навантаження аналізованих одиниць.

3.4. Щодо функцій демінутивів, використовуваних у поетичних творах Т. Шевченка, то Н. Руда виділяє їх кілька. На думку дослідниці, ці деривати вживаються, щоб виражати: 1) об'єктивну зменшеність та малість за віком; 2) позитивне оцінно-емоційне та/або експресивне значення в лексико-семантичних групах іменників, що називають живі істоти й

⁶⁸ Shevchenko 1986, 20.
⁶⁹ Shevchenko 1986, 29.
⁷⁰ Shevchenko 1986, 52.
⁷¹ Shevchenko 1986, 131.
⁷² Shevchenko 1986, 118.
⁷³ Shevchenko 1986, 107.
⁷⁴ Shevchenko 1986, 14.
⁷⁵ Shevchenko 1986, 18.
⁷⁶ Shevchenko 1986, 19.
⁷⁷ Shevchenko 1986, 101.
⁷⁸ Shevchenko 1986, 53.
⁷⁹ Shevchenko 1986, 160.
⁸⁰ Shevchenko 1986, 71.
⁸¹ Shevchenko 1986, 58.
⁸² Shevchenko 1986, 17.
⁸³ Shevchenko 1986, 31.
⁸⁴ Shevchenko 1986, 93.
⁸⁵ Shevchenko 1986, 56.
⁸⁶ Shevchenko 1986, 67.
⁸⁷ Shevchenko 1986, 92.
⁸⁸ Shevchenko 1986, 20.
⁸⁹ Shevchenko 1986, 128.
⁹⁰ Shevchenko 1986, 47.
⁹¹ Shevchenko 1986, 19.
⁹² Shevchenko 1986, 23.
⁹³ Shevchenko 1986, 25.
⁹⁴ Shevchenko 1986, 48.
⁹⁵ Shevchenko 1986, 92.
⁹⁶ Shevchenko 1986, 23.
⁹⁷ Shevchenko 1986, 126.
⁹⁸ Shevchenko 1986, 34.
⁹⁹ Shevchenko 1986, 21.
¹⁰⁰ Shevchenko 1986, 46.
¹⁰¹ Shevchenko 1986, 37.

конкретні об'єкти; 3) негативне оцінно-емоційне та/або експресивне значення в лексико-семантичних групах іменників, що називають живі істоти й конкретні об'єкти, а також абстрактні поняття. Також вони здатні здійснювати фольклорну стилізацію мовлення або створювати загальну емоційно-експресивну тональність тексту¹⁰².

3.5. Загальноновизнаною є думка про те, що демінутиви належать до розмовної мови¹⁰³. Тому використання одиниць із демінутивними суфіксами маркує текст наближеністю до розмовного звучання: *Тихесенько Гриця дівчина співає*¹⁰⁴, *Зроби, моя пташико, Щоб додому не вернулась*¹⁰⁵, *Позаторік і зіллячка Для того придбала*¹⁰⁶.

Традиційно слова зі зменшено-пестливими суфіксами використовуються для стилізації під народнопоетичну творчість¹⁰⁷. Це простежується і в поезії Т. Шевченка: *Ой заграй, заграй, синесеньке море, Та під тими байдаками*¹⁰⁸, *Дайте мені порадоньку, Що будем робити?*¹⁰⁹, *Послухають, розійдуться, – Обоє раденькі*¹¹⁰, *Воно чуло недоленьку, А сказати не вміло*¹¹¹, *“Що се ти говориш? Схаменися!” “Правду, рибко!”*¹¹², *А тим часом вороженьки Чинять свою волю*¹¹³, *Вміла мати брови дати, Карі оченята*¹¹⁴, *А без долі біле личко – Як квітка на полі*¹¹⁵.

Частина аналізованих демінутивів позначають об'єктивну малість: *По синьому небу вийдеш погулять, Вийдеш подивитися в жолобок, криницю*¹¹⁶, *В садочок ходила, Поки себе, свою долю Там занастила*¹¹⁷, *У новенькій хустиночці В вікно виглядає*¹¹⁸, *Маленькими ручицями Пазухи шукає*¹¹⁹, *З собаками, мій синочку, Кохайся надворі!*¹²⁰, *“Дала, – кажуть, – бровенята, Та не дала долі!”*¹²¹.

3.6. Основною характеристикою мовленнєвого акту, як пише Н. Фуріст, є “інтенціональність, тобто задум автора, який несе в собі прихований зміст повідомлення/художнього твору і має певну мету та намір. За допомогою цього прийому створюється ефект спілкування адресанта та адресата. Цього ефекту можна досягти шляхом використання певних прийомів, що мають вплив на читача та відтворюють атмосферу дружнього спілкування між автором художнього твору та читачем”¹²². Демінутиви належать до засобів, за допомогою яких втілюється функціонально-семантична, комунікативно-прагматична категорія інтимізації, що представляє інформацію, несе інтенції, завдяки яким відбувається зближення комунікантів, моделюються такі тональності, як близькість

¹⁰² Ruda 2017, 241-244.
¹⁰³ Dombrovskiy 2013, 184.
¹⁰⁴ Shevchenko 1986, 58.
¹⁰⁵ Shevchenko 1986, 46.
¹⁰⁶ Shevchenko 1986, 46.
¹⁰⁷ Boiko 2010, 383.
¹⁰⁸ Shevchenko 1986, 160.
¹⁰⁹ Shevchenko 1986, 36.
¹¹⁰ Shevchenko 1986, 44.
¹¹¹ Shevchenko 1986, 44.
¹¹² Shevchenko 1986, 70.
¹¹³ Shevchenko 1986, 20.
¹¹⁴ Shevchenko 1986, 20.
¹¹⁵ Shevchenko 1986, 20.
¹¹⁶ Shevchenko 1986, 54.
¹¹⁷ Shevchenko 1986, 17.
¹¹⁸ Shevchenko 1986, 18.
¹¹⁹ Shevchenko 1986, 23.
¹²⁰ Shevchenko 1986, 29.
¹²¹ Shevchenko 1986, 33.
¹²² Furst 2009, 272.

(інтимність), повага, пошана, приязнь, любов, симпатія¹²³. Це простежується і в поезії Т. Шевченка. Найчастіше він уживає демінутиви, щоб передати позитивну суб'єктивну оцінку: *Прийди, **серденько**, – Я виглядаю; Хоч на годину, Моя **рибчино!** Виглянь, **голубко**, Та поворкуєм, Та посумуєм; Бо я далеко Сю ніч мандрую. Виглянь же, **пташко**, Моє **серденько**, Поки **близенько**, Та поворкуєм¹²⁴, Де світилки з **друженьками**, Старости, бояре?¹²⁵, Поглядає на улицю, Колише **дитинку**¹²⁶, Полюбила **москалика**, Як знало **серденько**¹²⁷, Кричать **сови**, спить **дїброва**, **Зірочки** сіяють, Понад шляхом, **цирицею**, **Ховрашки** гуляють¹²⁸, **Може**, вийшла **русалонька** Матері шукати, **А може**, **жде козаченька**, **Щоб залоскотати**¹²⁹.*

Посилюється емоційна впливовість демінутивних утворень, коли вони використовуються у близьких контекстах: *Під ним **коник вороненький** Насилу ступає¹³⁰, На кого покинув **Батька**, **неньку старенькую**, Молоду **дівчину?**¹³¹, Збиралися **подруженьки**, **Слізючки** втирають¹³², Полюбила **москалика**, Як знало **серденько**¹³³, **Зайде сонце** – Катерина **По садочку** ходить, **На рученьках** носить сина, **Оциці** поводить¹³⁴, **Лежить собі на пісочку**, **Білі рученята** Розкидала¹³⁵.*

Демінутиви чітко засвідчують ставлення автора до зображуваного об'єкта: *А надто той **рибалонька**, Жвавий, кучерявий, Мліє, в'яне, як зустріне **Ганнуся** чорняву¹³⁶, Попід гаєм, мов **ласочка**, Крадеться **Оксана**¹³⁷, **Послав свитку**. Як **ясочка**, Усмінулась, **сіла**¹³⁸, **Найду жінку**, **почастую**, **З вороженьків** покепкую¹³⁹, **Білі рученята** – мліють-обнімають, **Єсть серце єдине**, **серденько** **дівоче**¹⁴⁰, **На каліні** **одинокі** **Гніздечко** **гойдає**¹⁴¹, **Плавай, плавай, лебедонько**, **По синьому морю**, **Рости, рости, тополенько**, **Все вгору та вгору!**¹⁴².*

Використання в одному контексті демінутивів різних ступенів поглиблює емоційність зображуваного: *Я сирота з **Вільшаної**, **Сирота**, **бабусю**. **Батька** **ляхи** **замучили**, **А мене...** **боюся**. **Боюсь** **згадати**, **моя сиза...** **Узяли з собою**. **Не розпитуй**, **бабусенько**, **Що було** **зо мною**¹⁴³.*

Більшій емоційності досягає автор, залучаючи демінутиви до творення порівнянь: *Як **ягодку**, як **пташечку**, **Кохала**, **ростила**¹⁴⁴, **А воно**, як **янгелятко**, **Нічого не знає**¹⁴⁵, **Червоні**, як **квіточка** **Вранці** **під росю**¹⁴⁶, **А **серденько** **соловейком**** **Щебече** **та плаче**¹⁴⁷.*

¹²³ Syrko 2017, 234.

¹²⁴ Shevchenko 1986, 67.

¹²⁵ Shevchenko 1986, 21.

¹²⁶ Shevchenko 1986, 19.

¹²⁷ Shevchenko 1986, 17.

¹²⁸ Shevchenko 1986, 24.

¹²⁹ Shevchenko 1986, 5.

¹³⁰ Shevchenko 1986, 8.

¹³¹ Shevchenko 1986, 10.

¹³² Shevchenko 1986, 9.

¹³³ Shevchenko 1986, 17.

¹³⁴ Shevchenko 1986, 19.

¹³⁵ Shevchenko 1986, 131.

¹³⁶ Shevchenko 1986, 128.

¹³⁷ Shevchenko 1986, 69.

¹³⁸ Shevchenko 1986, 69.

¹³⁹ Shevchenko 1986, 38.

¹⁴⁰ Shevchenko 1986, 62.

¹⁴¹ Shevchenko 1986, 14.

¹⁴² Shevchenko 1986, 47.

¹⁴³ Shevchenko 1986, 102.

¹⁴⁴ Shevchenko 1986, 21.

¹⁴⁵ Shevchenko 1986, 23.

Виявлено випадки, коли демінутиви-прикметники піддаються субстантивізації. Формально залишаючись ад'єктивами, такі одиниці поєднують у собі іменникову номінативність та прикметникову атрибутивність, у результаті чого зростає емоційний вплив на читача: *Кого – щастя, кого – сльози, Все нічка покрила. Всіх покрила **темнісінька**, Як **діточок** **мати**¹⁴⁸, **Там повіє буйнесенький**, **Як брат**, **заговорить**¹⁴⁹.*

Використовуючись у звертаннях, демінутиви додають ліризму, голубливості, проникливо інтимізують, налаштовують на ширість, посилюють емоційний потенціал відповідного текстового фрагмента: ***Місяченьку!** **Наш голубоньку!**¹⁵⁰, **З собаками**, **мій синочку**, **Кохайся надворі!**¹⁵¹, **Бідна моя головонько!** **Що мені робити?**¹⁵², **Мій батечку**, **мій братику!** **Хоч ти не цурайся!**¹⁵³. У багаточленному звертанні форму демінутива може мати не іменник, а залежне від нього слово. Тоді демінутивний акцент переноситься з об'єкта на його ознаку: *Ой **заграй**, **заграй**, **синесеньке море**, **Та під тими байдаками!**¹⁵⁴.**

Демінутиви з однаковими суфіксами легко римуються: *Ідуть – під дубом **зелененьким** **Кінь** **замордований** **стойть**, **А біля його **молоденький** **Козак** **та дівчина** **лежить!**¹⁵⁵. Також демінутиви використовуються для забезпечення метричності вірша: *Закувала **зозуленька**, **На дубу** **сидячи!**¹⁵⁶, **Зацебетав **соловейко**** – **Пішла луна** **гаєм!**¹⁵⁷.****

Невелика група демінутивів (6 %) отримує пейоративне звучання. Такі лексичні одиниці характеризують об'єкт у негативному плані, викликають співчуття (*Хлопець у **світині** **Полтаній**, у **постолах**; **На плечах **торбина!****¹⁵⁸, **Обідране**; **ледви-ледви **Несе ноженьята!****¹⁵⁹) чи негативні асоціації (***А жіночки** **лихо** **дзвонять**, **Матері** **глузують!**¹⁶⁰) або вносять образливі конотації (*"**Гей, старченья!** **стривай** **лишень!**" "**Я не старець**, **пане!** **Я, як бачте**, **гайдамака!**"¹⁶¹).***

Виявлено випадок використання метафоризованого лексико-семантичного варіанта демінутивного деривата "собача" ("малі собаки-самиці; цуценя"), який розвинув лайливе зневажливе значення ("про дитину"): *Убийте **пса!** **а собачат** **Своєю заріжу!**¹⁶².*

4. Conclusions

Отже, демінутивні одиниці Т. Шевченка використовують доволі часто. Найпоширенішими є деривати, утворені за допомогою суфікса **-оньк/-еньк-**. Частина аналізованих демінутивів позначають об'єктивну малість. Інша частина передає позитивну суб'єктивну оцінку автора. Використання демінутивних утворень у близьких контекстах посилює їхню емоційну впливовість. У демінутивах чітко простежується ставлення автора до

¹⁴⁶ Shevchenko 1986, 28.

¹⁴⁷ Shevchenko 1986, 40.

¹⁴⁸ Shevchenko 1986, 24-25.

¹⁴⁹ Shevchenko 1986, 53.

¹⁵⁰ Shevchenko 1986, 7.

¹⁵¹ Shevchenko 1986, 29.

¹⁵² Shevchenko 1986, 29.

¹⁵³ Shevchenko 1986, 31.

¹⁵⁴ Shevchenko 1986, 160.

¹⁵⁵ Shevchenko 1986, 9.

¹⁵⁶ Shevchenko 1986, 8.

¹⁵⁷ Shevchenko 1986, 8.

¹⁵⁸ Shevchenko 1986, 92.

¹⁵⁹ Shevchenko 1986, 118.

¹⁶⁰ Shevchenko 1986, 19.

¹⁶¹ Shevchenko 1986, 92.

¹⁶² Shevchenko 1986, 107.

зображуваного об'єкта. Використання в одному контексті демінутивів різних ступенів поглиблює емоційний ефект. Функціонуючи як звертання, демінутиви додають ліризму, голубливості, проникливо інтимізують, налаштовують на щирість, посилюють емоційність сказаного. Незначна кількість демінутивів отримує пейоративне звучання. Вони негативно характеризують об'єкт, викликають співчуття чи негативні асоціації або вносять образливі конотації.

У дослідженні стилістичного навантаження мовних одиниць у поетичній палітрі класиків наявна значна наукова перспектива, адже їхнє вивірене й точне слово, що йде від глибин етносвідомості, народного духу, несе уявлення про пізнаний попередніми поколіннями світ, інформує про екзистенційні та образні портрети навколишньої дійсності, вчить любити довкілля, демонструє неперевершене вміння влучно й майстерно змалювати нескінченний національний всесвіт.

BIBLIOGRAPHY

- Білоусова Т. Експресивніе деривати в "дневнике" Тараса Шевченко / Т. Білоусова // Шевченкознавчі студії : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; редкол.: Г.Ф. Семенюк, О.М. Сліпущко, В.Ф. Чемес [та ін.]. – Київ : ВПЦ "Київський університет". – Вип. 20. – 2017. – С. 247–253.
- Бойко Л. П. Стилістичні можливості суфіксів суб'єктивної оцінки в поезії Д. Павличка / Л. П. Бойко // Актуальні проблеми слов'янської філології. – 2010. – Випуск XXIII. – Частина 3. – С. 382–388. – Режим доступу: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/38314/48-Boiko.pdf?sequence=1>
- Домбровський Р. Структурно-семантичні та стилістичні особливості демінутивів у Григорія Турського / Домбровський Р., Ревак Н. // Іноземна філологія. – 2013. – Вип. 125. – С. 184–190.
- Дубровіна К. О. "Філософія серця" в українській культурній традиції / К. О. Дубровіна // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2006. – № 52. – Режим доступу: https://www.filosof.com.ua/Jornel/M_52/Dubrovina.htm
- Каленюк С. Демінутиви та аугментативи у творчості Уласа Самчука. / С. Каленюк // Інформаційні технології в освіті. – 2008. – № 8. – С. 247–251. – Режим доступу: http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/1317
- Клименко Н. Ф. Зменшувальні утворення / Н. Ф. Клименко // Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін. – К.: "Укр. енцикл.", 2000. – 752 с.
- Кравченко М. В. Іменники-демінутиви на позначення об'єктивної зменшеності предметів та істот / М. В. Кравченко // Українська мова і література в школі. – К., 1977. – № 6. – С. 50–54.
- Малога Н. М. Про козаченьків і воріженьків: семантичні аспекти деривації / Н. М. Малога // Філологічні студії. Науковий вісник Криворізького державного педагогічного університету. – 2018. – Вип. 17. – С. 68–90.
- Полюга Л. М. Словник українських морфем : понад 45000. / Л. М. Полюга. – Вид. 3-є, допов. і випр. – К.: Довіра, 2009. – 554 с.
- Пристаї Г. В. Функціональні моделі творення демінутивів у англійській та українській мовах / Г. В. Пристай, Б.Р. Пристай // "Молодий вчений" – № 4.3 (44.3). – 2017. – С. 212–215. – Режим доступу: <http://molodyvchenu.in.ua/files/journal/2017/4.3/51.pdf>
- Руда Н. В. Категорія демінутивності: аспекти та перспективи досліджень / Н. Руда // Studia linguistica. – 2013a. – Вип. 7. – С. 384–401. – Режим доступу: <http://philology.knu.ua/files/library/stud-ling/stud-ling-7/62.pdf>
- Руда Н. В. Семантико-функціональні особливості демінутивізованих прикметників і прислівників української та латинської мов. / Н. Руда // Studia-linguistica. – 2011. – Вип. 5. – С. 173–177. – Режим доступу: http://philology.knu.ua/php/4/7/Studia_Linguistica_5_1/173_177.pdf
- Руда Н. Категорія демінутивності в українській мові (формально-семантичний аспект) / Н. Руда // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Літературознавство, мовознавство, фольклористика. – 2013б. – Вип. 24. – С. 41–44. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_LMF_2013_24_13
- Руда Н. Семантика і функції демінутивів у поетичній творчості Тараса Шевченка / Н. Руда // Шевченкознавчі студії : збірник наукових праць / М-во освіти і науки України ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка ; редкол.: Г.Ф. Семенюк, О.М. Сліпущко, В.Ф. Чемес [та ін.]. – Київ : ВПЦ "Київський університет".

- Вип. 20. – 2017. – С. 240–246. – Режим доступу: http://philology.knu.ua/files/library/shevchenko/Shevchenkoznavchi_studiyi_20.pdf
- Семанюк І. Особливості функціонування демінутивів у колицових. – Режим доступу: http://deminutyv1semanuk.blogspot.com/2017/12/blog-post_42.html
- Сирко І. М. Категорія інтимізації: традиційні й новітні аспекти інтерпретації / І. М. Сирко // "Молодий вчений". – № 4.3 (44.3). – 2017. – С. 233–236.
- Ситенко О. Демінутивні іменникові похідні в українській та англійській мовах / О. Ситенко. – Режим доступу: <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/2551/1/23.pdf>
- Скалозуб Л. Г. Дериваційні особливості демінутивної лексики (на матеріалі творів Марка Вовчка та Остапа Вишні) / Л. Г. Скалозуб // Актуальні проблеми філології та перекладознавства. – 2012. – Вип. 5. – С. 157–164. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/apftp_2012_5_23
- Стрилюк О. М. Порівняльні конструкції в поезії Тараса Шевченка / О. М. Стрилюк – Режим доступу: http://strylyuk.at.ua/load/erudit/porivnjalni_konstrukcii_v_poezii_tarasa_shevchenka_2007r/6-1-0-18
- Федоренко О. Д. Емотивно-оцінна функція демінутивів у газетній комунікації / О. Д. Федоренко // Стиль і текст : [вип. 6] – К.: Інститут журналістики, 2005. – С. 83–87. – Режим доступу: <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2044>
- Фуріст Н. П. Структура інтимізації як мовленнєвого акту / Н. П. Фуріст // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 9. Сучасні тенденції розвитку мов. – Випуск 3: збірник наукових праць / За ред. А. В. Корольової. – К.: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – С. 269–273.
- Хомечко Г. Демінутиви як самобутня прикмета української мови [Електронний ресурс] / Ганна Хомечко. – ПЕРЕКЛАДАЦЬКА МАЙСТЕРНЯ 2000–2001. – Режим доступу : http://www.humanities.org.ua/TW/OR/homechko_OR.htm.
- Черторизька Т. К. Засоби вираження категорії зменшеності (здрібності) іменників / Т. К. Черторизька // Питання мовної культури : [зб. статей]. – К., 1970. – Вип. 4. – С. 36–44. – Режим доступу: <http://kultoramovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine4-7.pdf>
- Шевченко, Т. Г. Кобзар [Текст] / Т. Шевченко. – К.: Рад. школа, 1986. – 607 с.
- Юрашко Л. В. Демінутиви як об'єкт лінгвістичного дослідження / Л. В. Юрашко // Мова і культура. – 2011. – Вип. 14, т. 4. – С. 141–147. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2011_14_4_24.

REFERENCES

- Bilousova, T. (2017). Ekspresivnyie derivaty v "dnevnikе" Tarasa Shevchenko [Експресивніе деривати в "дневнике" Тараса Шевченка]. *Shevchenkoznavchi studii*, pp. 247–253.
- Boiko, L. P. (2010). Stylistychni mozhlyvosti sufiksiv subiektyvnoi otsinky v poezii D. Pavlychka [Стилістичні можливості суфіксів суб'єктивної оцінки в поезії Д. Павличка]. *Aktualni problemy slovianskoi filolohii*, pp. 382–388.
- Chertoryzka, T. K. (1970). Zasoby vyrazhennia katehoriі zmenshenosti (zdrіbnilosti) imennykiv [Засоби вираження категорії зменшеності (здрібності) іменників]. *Pytannia movnoi kultury*, pp. 36–44. <http://kultoramovy.univ.kiev.ua/KM/pdfs/Magazine4-7.pdf>
- Dombrovskiy, R. et al. (2013). Strukturno-semantychni ta stylistychni osoblyvosti deminutyviv u Hryhoriia Turskoho [Структурно-семантичні та стилістичні особливості демінутивів у Григорія Турського]. *Inozemna filolohiia*, pp. 184–190.
- Dubrovina, K. O. (2006). "Filosofia sertsia" v ukrainskii kulturnii tradytsii ["Філософія серця" в українській культурній традиції]. *Multyversum*. https://www.filosof.com.ua/Jornel/M_52/Dubrovina.htm
- Fedorenko, O. D. (2005). Emotyvno-otsinna funktsiia deminutyviv u hazetnii komunikatsii [Емотивно-оцінна функція демінутивів у газетній комунікації]. *Styl i tekst*, pp. 83–87. <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2044>
- Furyst, N. P. (2009). Struktura intymizatsii yak movlennievoho aktu [Структура інтимізації як мовленнєвого акту]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Dragomanova*, pp. 269–273.
- Kaleniuk, S. (2008). Deminutyvy ta auhmentatyvy u tvorchosti Ulasа Samchuka [Демінутиви та аугментативи у творчості Уласа Самчука]. *Informatsiini tekhnolohii v osviti*, pp. 247–251. http://linguistics.kspu.edu/webfm_send/1317
- Khomechko, H. Dyminutyvy yak samobutnia prykmeta ukrainskoi movy [Демінутиви як самобутня

прикмета української мови]. PEREKLADATsKA MAISTERNIa 2000–2001. http://www.humanities.org.ua/TW/OR/homechko_OR.htm.

Klymenko, N. F. (2000). Zmenshuvalni utvorennia [Зменшувальні утворення]. Ukrainska mova. Entsyklopediia. Kyiv: "Ukr. entsykl."

Kravchenko, M. V. (1977). Imennyky-deminutyvy na poznachennia obiektyvnoi zmenshenosti predmetiv ta istot [Іменники-демінітиви на позначення об'єктивної зменшеності предметів та істот]. Ukrainska mova i literatura v shkoli, pp. 50–54.

Maliuha, N. M. (2018). Pro kozachenkiv i vorizhenkiv: semantychni aspekty deryvatsii [Про козаченьків і воріженьків: семантичні аспекти деривації]. Filolohichni studii, pp. 68–90.

Poliuha, L. M. (2009). Slovyk ukrainskykh morfem [Словник українських морфем]. Kyiv: Dovira, 2009.

Prystai, H. V. et al. (2017). Funktsionalni modeli tvorennia deminutyviv u anhliiskii ta ukrainskii movakh [Функціональні моделі творення демінутивів у англійській та українській мовах]. "Molodyi vchenyi", pp. 212–215.

Ruda, N. (2013b). Katehoriia deminutyvnosti v ukrainskii movi (formalno-semantychnyi aspekt) [Категорія демінутивності в українській мові (формально-семантичний аспект)]. Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, pp. 41–44. http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_LMF_2013_24_13

Ruda, N. (2017). Semantyka i funktsii deminutyviv u poetichnii tvorchosti Tarasa Shevchenka [Семантика і функції демінутивів у поетичній творчості Тараса Шевченка]. Shevchenkoznavchi studii, pp. 240–246. http://philology.knu.ua/files/library/shevchenko/Shevchenkoznavchi_studiyi_20.pdf

Ruda, N. V. (2011). Semantyko-funktsionalni osoblyvosti deminutyvizovanykh prykmetnykyv i pryslivnykyv ukrainskoi ta latynskoi mov [Семантико-функціональні особливості демінутивізованих прикметників і прислівників української та латинської мов]. Studia-linguistica, pp. 173–177. http://philology.knu.ua/php/47/Studia_Linguistica_5_1/173_177.pdf

Ruda, N. V. (2013a). Katehoriia deminutyvnosti: aspekty ta perspektyvy doslidzhen [Категорія демінутивності: аспекти та перспективи досліджень]. Studia linguistica, pp. 384–401. <http://philology.knu.ua/files/library/stud-ling/stud-ling-7/62.pdf>

Semaniuk, I. Osoblyvosti funktsionuvannia deminutyviv u kolyskovykh [Особливості функціонування демінутивів у колискових]. http://deminutyv1semanuk.blogspot.com/2017/12/blog-post_42.html

Shevchenko, T. H. (1986). Kobzar [Кобзар]. Kyiv: Radianska shkola.

Skalozub, L. H. (2012). Deryvatsiini osoblyvosti deminutyvnoi leksyky (na materialii tvoriv Marka Vovchka ta Ostapa Vyshni) [Дериваційні особливості демінутивної лексики (на матеріалі творів Марка Вовчка та Остапа Вишні)]. Aktualni problemy filologii ta perekladoznavstva, pp. 157–164. http://nbuv.gov.ua/UJRN/apftp_2012_5_23.

Stryliuk, O. M. Porivnialni konstruktsii v poezii Tarasa Shevchenka [Порівняльні конструкції в поезії Тараса Шевченка]. http://strylyuk.at.ua/load/erudit/porivnialni_konstruktsii_v_poezii_tarasa_shevchenka_2007r/6-1-0-18

Syrko, I. M. (2017). Katehoriia intymizatsii: tradytsiini y novitni aspekty interpretatsii [Категорія інтимізації: традиційні й новітні аспекти інтерпретації]. Molodyi vchenyi, pp.233–236.

Sytenko, O. Deminutyvni imennykovi pokhidni v ukrainskii ta anhliiskii movakh [Демінутивні іменникові похідні в українській та англійській мовах]. <http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/123456789/2551/1/23.pdf>

Yurashko, L. V. (2011). Deminutyvy yak ob'ekt linhvistychnoho doslidzhennia [Демінутиви як об'єкт лінгвістичного дослідження]. Mova i kultura, pp. 141–147. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mik_2011_14_4_24.

Анотація.

У статті представлено результати стилістичного аналізу демінутивів у поезії Тараса Шевченка. У роботі подано параметризацію таких понять, як "демінутивність" та "демінітиви". Дериваційна трансформація твірного слова у напрямку формування демінутива не супроводжується видозміною його денотативного значення, однак у такий спосіб вноситься досить суттєва емоційно-оцінна інформація, яка часто має не менш важливе значення, ніж поняттєва. Крім позначення малості, демінутиви також сигналізують про емоції мовця, що виникають як результат оцінювання певних рис об'єкта, як омовлення факту особистого ставлення адресанта або ж детермінуються ситуацією мовлення, а також – з метою створення експресивного фону. Багато емотивно-оцінних суфіксів вносять до семантики слова позитивну авторську оцінку. Наявність одиниць із демінутивними суфіксами маркує текст наближеністю до розмовного звучання. Репрезентуючи категорію демінутивності, зменшувально-пестливі суфікси належать до засобів, за допомогою яких здійснюється актуалізація національної специфіки української мови. Використання в мовленнєвій

практиці українців зменшено-пестливих утворень як інвентаря одиниць поезизації світу є абсолютно закономірним. Демінутивні одиниці у поезії Т. Шевченка використано доволі часто. У праці здійснена інвентаризація зменшувально-пестливих суфіксів, з якими функціонують досліджувані деривати. Визначена їхня продуктивність. Установлено, що лівова частка слів аналізованого типу припадає на іменники. Найбільша їхня кількість утворилася за допомогою суфікса -оньк/-еньк-. Другою за чисельністю є група демінутивів із суфіксом -к-. Решта груп нечисленні. З'ясовані стилістичні ефекти, до яких приводить використання того чи іншого демінутива. Визначено, що найчастіше вживання слів аналізованого типу втілює функціонально-семантичну, комунікативно-прагматичну категорію інтимізації.

Ключові слова: суфікс, демінутивність, демінутив, дериват, понятійно-мовна універсалия, суб'єктивна оцінка, функціональна парадигма.

Received 17 April 2019

Reviewed 17 May 2019

Similarity index by Unicheck™: 10.9 %